

Z PŘÍPRAVY CVIČENÍ

»TARAN-81«

Generální tajemník ÚV KSČ soudruh Gustáv Husák v předsjezdovém jednání na kladenské okresní konferenci KSČ řekl: „Je v našich silách zvládnout náročné úkoly, které nás čekají v osmdesátých letech.“ Zdůraznil však, že to nebude možné starými metodami, starými přístupy a starými formami práce.

Slova soudruha Gustáva Husáka můžeme právem aplikovat do mechanismu života naší armády a spojovat je s řešením nových otázek zabezpečení obrany socialismu.

Na přelomu 80. let v nových podmínkách zostřené třídního boje koalic, kdy imperialismus otevřeně nastoupil k frontálnímu útoku proti politice mírového soužití států s rozdílným společenským zřízením, jsou tato slova umocňována dalším zvýšením úrovně polní operační a taktické přípravy štábů a vojsk. Předpokládají intenzivní úsilí zvyšovat bojovou a mobilizační pohotovost ČSLA a její bojovou a politickou připravenost. K nejaktivnějším mobilizujícím prvkům, které přispívají k úspěšnému plnění těchto úkolů, můžeme přiřadit přípravu štábů a vojsk formou cvičení. K nim chci napřít pozornost s cílem rozebrat v některých dílčích oblastech všeobecné i konkrétní poznatky s důrazem na zpracování cvičení vojsk PVO pozemních vojsk, PVOS a frontového letectva „TARAN-81“.

V přípravě i průběhu tohoto cvičení se již slova soudruha Husáka plně odrazila v konkrétní praxi. Mohu to říci proto, že šlo o cvičení náročné, obohacené o nové moderní prvky odborné přípravy, které vyplývají ze zákonitého procesu vědeckotechnického rozvoje ve vojenství. Mnohé složité otázky zde již byly řešeny novými metodami, novými přístupy a novými formami práce.

Všestranná příprava k vedení soudobého ozbrojeného zápasu je ať už přímo či nepřímo spjata se všemi stránkami života společnosti. V tomto smyslu řešení obranné síly socialistického státu chápeme jako celý komplex ekonomických, sociálních, vojenskoorganizačních a ideologických činitelů. Na základě toho je vojenská síla socialistického státu i států světové socialistické soustavy spojené v organizaci Varšavské smlouvy tvořena v dialektické jednotě ekonomických, vědeckotechnických, morálně politických a vojenských potenciálů. Teoretické odvození vědeckotechnického komponentu ukazuje jeho nezadatelné místo

v celém komplexu obranného systému našeho socialistického státu. Jeho úloha v období budování dnešní rozvinuté socialistické společnosti neustále roste. Soudruh Lubomír Štrougal na XVI. sjezdu KSČ ve zprávě o hlavních směrech hospodářského rozvoje ČSSR na léta 1981—85 zdůraznil uplatnění vědy a techniky jako intenzifikačního prvku rozvoje ve všech sférách společnosti. Ukázal na nedostatky a nešvary, které se v této oblasti ještě projevují. Zvýraznil nezbytnost sledování a respektování tendencí technického pokroku. V tomto duchu se budu snažit v některých částech článku poukázat na úlohu vědeckotechnického rozvoje ve vztahu k odborným operačním cvičením. Myslím, že je to nutné především proto, že tato cvičení obsahují v širším rozsahu vysoké parametry vědeckotechnických aplikací. V praxi se ukazuje, že nebude rentabilní připravovat a uskutečňovat cvičení tohoto typu bez využití nejposlednějších poznatků vědeckotechnického rozvoje v okruhu působnosti daného druhu vojska, se kterým se cvičení připravuje, bez úzké spolupráce vědy a výzkumu, bez toho, aniž by v jejich průběhu byly řešeny zkušební, či výzkumné úkoly. Jen v této úzké spolupráci bude možné zlepšit obsah i poučnost cvičení, jejich technickou úroveň a kvalitu.

Mohutný vědeckotechnický rozvoj, který napevno zakotvil především ve vojenských protivzdušné obrany, by se měl soustavně promítat nejen do teoretické oblasti rozvoje připravovaných programů operačních cvičení vojsk PVO pozemního vojska (organizovaného v součinnosti s vojsky PVOS a frontovým letectvem), ale také (jak vyplývá z přípravy cvičení) do jejich praktické realizace. Tato spojitost teorie a praxe by se měla do budoucna stát centrální osou celého procesu operační a bojové polní přípravy štábů a vojsk, které se zúčastní protivzdušné operace na válčišti. Nejen tvorba těchto cvičení a jejich realizace (kde můžeme procvičit komplexně účast vojsk při odražení útočné vzdušné operace nepřítele a ničit protistojící uskupení jeho sil), nýbrž i průběžné zkvalitňování a zvyšování bojové a politické připravenosti formou soustavného nepřetržitého výcviku jednotlivých zbraňových systémů protivzdušné obrany a dalších spolupůsobících druhů vojsk a speciálních vojsk, která vcházejí do komplexu shrnutého v pojmu protivzdušná operace, zabezpečují zvyšování celkové úrovně bojové připravenosti všech součinnostních složek, jež se účastní protivzdušné operace na válčišti. To jsou některé možné stupínky dalšího zvyšování úrovně vedení bojové činnosti při odražení úderů vzdušného nepřítele v přípravě i v průběhu protivzdušné operace v kontextu na využití poznatků vědeckotechnického rozvoje, jehož urychlené pronikání do vojsk vytváří prostor pro pohotové uplatňování nových vědeckých poznatků v praxi. Těmto požadavkům podřizujeme cíle, úkoly a skladbu připravovaných operačních cvičení PVO pozemního vojska, PVOS a letectva.

Působení vědy v oblasti vojenského života, zvláště v oblasti tvorby cvičení, podmiňuje vnášení nových prvků do nich. To bude klást stále nové a nové nároky především na jejich zpracovatele. Je stále zřetelnější, že věda bude ve svém komplexu v podmínkách přípravy odborných (ale i vševojskových) cvičení v jednom řádu s lidským faktorem v aplikaci tvořit ničivý bojový potenciál. Nezbytnou naléhavostí zde bude třeba rozšiřovat novými formami a metodami soustavu vojenskoodborných, politických a vševojskových znalostí, které tvoří teoretickou základnu praktického vševojskového i odborného výcviku. Tím bude zabezpečena jedna z linií převádění teoretických vědeckých poznatků do praxe polní přípravy štábů a vojsk. Proto bude pravděpodobně nutné k zabezpečení složitých úkolů bojové a politické přípravy postupně vytvářet a zís-

kávat vědomosti, které můžeme využít ve všech formách příprav cvičení. Nejúčinnějším zprostředkovatelem získávání systemizace vědomostí a návyků byla, jsou a budou praktická zaměstnání kumulovaná do jejich nejvyšší formy — cvičení. Ta nám umožňují utvářet (na základě získaných teoretických podkladů) dovednosti a nutné schopnosti k organizaci soudobé operace a boje.

K tomu chci soustředit některé dílčí poznatky z nových pracovních postupů, směrů, forem a metod přípravy velitelsko-štábního cvičení vojsk PVO pozemního vojska, PVOS a frontového letectva v terénu se spojovacími prostředky a částečným vyvedením vojsk. Již sama realita obsahové skladby a struktury cvičících součástí předznamenává složitost v propojení součinnostních vazeb. O cvičení mohou říci, že je cvičením nového typu, které vzniká ve spojitosti s konkrétními podmínkami historického vývoje vojenské teorie a praxe. Jeho vznik v konkrétní podobě zpracování v letošním roce je podmíněn potřebou přiblížit praktický výcvik velitelů, štábů a vojsk skutečným soudobým bojovým podmínkám.

Růst složitosti ozbrojeného zápasu osmdesátých let (který podmiňuje bouřlivý rozvoj vědy, techniky a nové objevy v oblasti fyziky, chemie a ostatních přírodních věd a které mají vliv na rozvoj vojenství) bude měnit i charakter vývoje jeho prostředků. Vznik kvalitativně nových zbraní a vojenské techniky, jejich rychlé a hromadné zavádění do výzbroje značně zvyšuje bojové možnosti vojsk, připravuje půdu pro změny v jejich organizaci a celkové jejich činnosti v těch nejširších měřítkách. Především však mohutný rozvoj kybernetiky, výpočetní techniky a na ni navazující automatizace, mechanizace, zavádění robotů, všestranné použití jaderných zbraní, elektronika, především mikroelektronika, mají a budou mít v podmínkách ozbrojeného zápasu stále širší uplatnění. Na XVI. sjezdu KSČ ve zprávě o hlavních směrech s. L. Štrougal k tomu řekl: „Klademe důraz zejména na urychlení rozvoje elektroniky, zvláště mikroelektroniky, jejíž široká aplikace v kombinaci s dalšími progresivními kompletními prvky povede k rozvoji...“

Má-li rozvoj mikroelektroniky, především mikroprocesů, mikropamětí, mikropočítačů a soustav z nich tvořených klíčové postavení v civilním sektoru naší společnosti, pak její úloha ve službách ozbrojených sil z hlediska současných a budoucích potřeb i se zaměřením na přípravu a konání odborných cvičení je nedocenitelná.

Již dnes je elektronika a zvláště mikroelektronika jedním z rozhodujících činitelů zabezpečujících efektivnost použití zbraňových systémů, zvláště u raketových jaderných zbraní, protiletadlových zbraní apod. Stává se univerzálním faktorem účinnosti vojenské techniky, a to nejen u používaných zbraňových systémů, ale již také v automatizovaných soustavách velení (společné místo velení frontového letectva a PVO), u prostředků radioelektronického boje, raketového vojska a dělostřelectva, PVO pozemního vojska, PVOS, což se odráží i ve cvičeních, kde tyto komponenty sehrávají jednu z hlavních úloh.

V přeneseném slova smyslu má vědeckotechnický rozvoj stále větší vliv na konkrétní otázky organizace a přípravy operace, kde vlivem předchozích úvah a konkrétně řešeného problému protivzdušné operace na stále větším významu nabývá účinná, kvalitní a nepřetržitá obrana vlastních vojsk proti všem způsobům napadení vzdušného nepřítele.

Operace může být zahájena a vedena různě. Charakteristickou zvláštností zahájení soudobé operace je hromadné použití různých prostředků i kosmického napadení. Proto již dnes nepřítel na svém teritoriu vytváří mohutná úder-

ná seskupení vojenského letectva všeho druhu a různých možností, jejich použití plánuje formou nenadálých, překvapivých, útočných vzdušných operací. Odrazem toho je, že těžiště válečného úsilí se v soudobé válce, podle zkušeností ze cvičení NATO, války na Blízkém východě a dalších lokálních konfliktů, přesouvá stále častěji k době jejího zahájení.

Nenadálé překvapivé napadení se považuje za prostředek vojenského umění, kterým pomáhá k dosažení vítězství ve válce. Jeho podstata tkví v takovém použití způsobu a forem vedení ozbrojeného zápasu, sil a prostředků v závislosti na čase i prostoru, které zastihují protivníka nepřipraveného. Možné překvapení mění zásadně poměr sil, vytváří převahu pro tu stranu, která je dosáhla a využila. Rozhoduje o uchopení iniciativy v rozsahu jeho realizace. I když technické prostředky neusnadňují v plné míře překvapivé nenadálé napadení, nemůžeme tuto možnost zcela vyloučit. Růst významu počátečního období války je dán i samotným růstem současného zabezpečení vzniku války.

Na základě uvedeného vzniká potřeba, abychom proti vysoce technicky vyspělým silám a prostředkům nepřítele postavili odpovídající organizaci a systém protivzdušné obrany. Protivzdušná operace je pak její součástí a má zmařit útočný záměr vzdušného nepřítele. Platí zde zásada, že každá protivzdušná operace je postavena a vedena proti vzdušné operaci nepřítele. Začíná a končí se zahájením a skončením vzdušné operace nepřítele.

Jejím cílem je zmařit nebo odrazit útočnou vzdušnou operaci nepřítele, zabezpečit zachování bojeschopnosti vlastních vojsk a vytvořit tak výhodné podmínky k vykonání vzdušné operace a vedení strategické operace na válčišti. Abstrahujeme-li tyto teoretické normy, zásady a cíle do podnětné dynamiky zpracovatelské práce odborného cvičení, v rámci kterého řešíme protivzdušnou operaci vojsk PVO pozemního vojska v součinnosti s PVOS a frontovým letectvem, můžeme spatřovat její problematiku v několika rovinách, které je nutné vzájemně odlišit a vysvětlit:

- uspořádání součinnostních vazeb mezi hlavním zpracovatelem cvičení tohoto typu, kde stále větší úlohu přebírají vševojskové odbornosti s dalšími hlavními komponenty a aktéry vycházejícími do přípravné i řídicí fáze, k nimž řadíme spolupráci hlavního pozorovatele s PVOS a letectvem;

- teritoriální problémy kumulované do dislokačního rozptýlení útvarů PVO okruhu, PVOS a letectva, s částečně omezenými možnostmi rozmístění na cvičištích a z toho vyplývajícím požadavky na lety cílů apod.;

- zvýšené nároky na řízení složitěho kompletu cvičení vyžadují obsazení některých funkcí v ředitelství cvičení a rozhodčí služby neorganickými příslušníky daného stupně štábu, na jehož úrovni se zpracování cvičení organizuje a řídí, především odborností PVO, protože všichni orgánití funkcionáři této odbornosti se cvičení zúčastňují ve svých funkcích;

- nutnost omezené činnosti radioelektronických prostředků vojsk PVO (u některých útvarů), které podléhají územním, časovým a kmitočtovým omezením. Tomu odpovídá volba směru operačního zámyslu cvičení.

Různorodost řešení mnohých problémů daných oblastí nám umožňuje, abychom získali řadu cenných nových poznatků a zkušeností z přípravy tohoto cvičení, které bude třeba v příštím období v teoretické i praktické rovině zhodnotit.

Na základě zkušeností bude třeba při cvičení řešit tyto úkoly:

V první etapě půjde o zjištění přípravy nepřítele k vykonání útočné vzdušné operace (vzdušné kosmické operace) a včasné zajištění hromadného vzletu

Tabulka 1

[illegible]

letectva, např. start jeho řízených střel, vzdušné a protivzdušné sražení a boje k odrazení prvního hromadného úderu, v dalším o zničení hlavních sil vzdušného nepřítelů v prvním hromadném úderu a oslabení dalších hromadných i soustředěných úderů.

Ve druhé etapě půjde o vykonání úderů letectvem, raketovým vojskem a dělostřelectvem na nejdůležitější letiště, odpalovací zařízení taktických a operačně taktických raket, prostředky REB, odpalovací zařízení řízených střel s plochou dráhou letu, místa velení a navedení letectva. Splnění těchto úkolů vytvoří výhodné podmínky k oslabení a odrazení druhého hromadného úderu, což v souhrnu znamená zmaření jeho útočné vzdušné operace.

Ve třetí konečné etapě půjde o řešení organizace a řízení protivzdušné operace. Hlavním cílem tohoto časového úseku je vytvoření podmínek k vedení protivzdušných a vzdušných bojů a k odrazení úderů aktivních prostředků vzdušného napadení nepřítelů. Z popisu vývoje v jednotlivých obdobích se odvíjí i logický sled uspořádání obsahu cvičení.

Vlastní příprava podkladů k zabezpečení takového cvičení je složitou záležitostí. Obsahuje celou řadu hlavních a pomocných písemných, grafických i jiných dokumentů. Do procesu jejich zpracování se zapojuje stále širší okruh lidí a složek, a to jak vlastního štábu, tak i od štábů jiných. Proto se chce zmínit o nejzákladnějších hlavních a pomocných dokumentech připravovaných k zabezpečení tak mohutného a složitého kompletu, kterým cvičení tohoto druhu bezesporu je.

Důležitým dokumentem je „Rozehra reálné a fiktivní náletové situace“, pro niž můžeme uspořádat data a údaje do tabulek. Možný obsah — viz tabulku 1.

Sestavení náplně tabulky 1 je odrazovým můstkem zpracování řady dalších řídicích materiálů. Pro její zpracování je nutná účast a úzká součinnost zástupců zpracovatelských kolektivů od letecké armády, PVOS, PVO štábu okruhu, zpravodajského orgánu a hlavního zpracovatele, který všechny údaje soustředí a upravuje do konečné podoby. Sestavování tohoto dokumentu je záležitostí různorodých kolektivů, soustřeďujících ve svém středu několik odborností, které mají přímý vliv na kvalitní přípravu tohoto materiálu a tedy i na průběh celého cvičení.

Další základní dokument „Plán provedení cvičení“ má ve své finální podobě zvláštnosti v obsahovém uspořádání. Tyto změny jsou odvozovány především tvůrčími vlivy různých složek hlavních kompetentů, které se účastní zpracování cvičení. Uspořádání úkolů jednotlivých řídicích i cvičících a zabezpečujících prvků — viz tabulku 2.

K vypracování tabulky 2 se rozšiřuje zpracovatelská skupina (viz plán rozehry) o zástupce jednotek (útvárů) zabezpečení a spojení. Složitost a obsažnost škály různých řídicích prvků zde uvedených zdůrazňuje nezbytnost včasné přípravy, přesně podle kalendářního plánu zpracování cvičení.

Dalším dokumentem, který obsahuje zvláštnosti a odlišnosti proti běžně vžitě praxi ve štábech, je mapa „ZÁMYSLU“ velitelsko-štábního cvičení vojsk PVO pozemního vojska, uskutečněného v součinnosti s vojsky PVOS a frontového letectva. Důvod zpracování vyvěrá ze samé podstaty převládajících odborných prvků cvičení, předně však ze snahy vyřešit (připravit podklady) vševojskové otázky spojené s plánováním operace, rozhodnutím pro operaci, den bojové činnosti, zpracování jiných vševojskových grafických i písemných základních dokumentů do zahájení cvičení. Rigorózní uspořádání podrobněji zpracovaného zámyslu velitelsko-štábního cvičení tak garantuje odraz hlavního

Den				
hodina		11.00	12.00	13.00
Činnost nepřítele	Reálná činnost strany „modré“ Fiktivní činnost strany „modré“			
Činnost cvičících vševoj- skových operačních skupin	OSK frontu		Plán provedení v souhrnu obsahoval: – termín konání cvičení – téma cvičení – učební cíle pro cvičící – zkušební úkoly – prostor konání cvičení – síly a prostředky vyváděné na cvičení – strukturu cvičného číslování – výchozí situaci a zámysl stran – období cvičení a učební úkoly – průběh cvičení podle uvedené tabulky – rozehru ztrát po jednotlivých hromadných úderech – pokyny pro zpracování rozboru cvičení – funkční čísla pro cvičení – principiální schéma spojení – schéma struktury účasti na cvičení – složení ŘC, RS, jejich zabezpečení	
	OSK armád			
	OSK svazků			
Činnost vojsk PVO pozemního vojska				
Činnost vojsk PVOS				
Činnost frontového letectva				
Činnost spojovacích a zabezpečujících útvarů (jednotek)				
Činnost ŘC	ŘC a ZŘC pro PVOS a letectvo			
	Štáb ŘC	*		
	Pomocníci ŘC u cvičících svazků a útvarů			

poslání cvičení. V pravém slova smyslu jde o to, aby cvičící operační skupiny štábů věnovaly hlavní pozornost v průběhu cvičení k procvičení odborných otázek, které tvoří páteř celého cvičení. Zámysl se tak může přirovnat v některých ukazatelích Plánu provedení cvičení (co do rozsahu i obsahu) v souladu s ustanovením předpisu Všeob-P-33. Konkrétně ke cvičení „TARAN-81“ mapa Zámyslu provedení cvičení po obsahové stránce zahrnovala:

1. Téma a dobu cvičení.
2. Komplexní obsah učebních cílů pro cvičící velitele a štáby, pro vojska PVO pozemního vojska, pro frontové letectvo, pro vojska PVOS a pro jednotky zabezpečení;
3. Zkušební úkoly.
4. Rozsah vyvedení na cvičení (od každé cvičící součásti zvlášť).
5. Normy spotřeby km.
6. Období cvičení, jejich obsah, dobu trvání a učební úkoly.
7. Poměry sil ve dvou variantách — klasické a poměry sil prostředků PVO pozemního vojska, PVOS a frontového letectva.
8. Rozčlenění letectva „MODRÉHO“ ve vzdušné operaci (po jednotlivých hromadných úderech v souladu s celkovými počty podle plánu rozehry reálné i fiktivní náletové situace — časově s uvedením kapacity cílů).
9. Operačně taktické pojetí zámyslu:
 - uskupení pozemních vojsk a vojsk PVO protistojících stran, rozmístění letectva, ostatních druhů vojsk, speciálních vojsk, služeb a součástí týlu;
 - objekty v pásmu frontu ničené jadernými zbraněmi podle plánu nadřazeného i vlastního;
 - složení a bojové úkoly frontu, cvičících armád s vyznačením směrů jejich úderů a úkolů (BÚ, DÚ) a rozhraní;
 - ukazatele rozmachu operace vlastních vojsk i nepřítelů;
 - čáry zasazení, směr úderu a úkol druhého sledu frontu;
 - operačně taktická sestava souseda (o jeden stupeň výše), směry úderů, úkoly;
 - rozmístění míst velení cvičících;
 - pásmo průletu dálkového letectva Hlavního velení;
 - náletové směry v pásmu frontu po jednotlivých hromadných úderech nepřítelů, včetně zákresů náletových směrů působících od severního a jižního souseda do pásma cvičícího frontu;
 - čáry dosahu radiolokačních a radioelektronických prostředků;
 - ohraničení prostoru dosahu protiletadlových raketových prostředků;
 - rozmístění RTH;
 - plánovaný manévr letištní sítě k BÚ a DÚ frontu;
 - plánovaný manévr raketového vojska a dělostřelectva, protiletadlových prostředků frontu, armád až do DÚ F.

Kromě uvedeného obsahu a rozvedených zvláštností se dále v mapě zámyslu schematicky uvádí sestava nepřátelského letectva ve vzdušné operaci s uvedením počtu letounů na jednotlivých náletových směrech.

V zámyslu byly dále obsaženy další nezbytné údaje pro kalkulace a propočty prostředků PVO pozemního vojska, PVOS a frontového letectva.

Principiálně novým přístupem byla zpracována pomůcka „Organizace a řízení cvičení“. Odlišnosti zde byly podmíněny úkolem dvojedinného působení štábu daného stupně, na jehož úrovni se cvičení připravovalo. Část štábu je

včleněna do operační skupiny jako cvičící, část štábu v úloze ŘC a RS se podílí na řízení cvičení. Vzniká zde jistá paralela, která ve své funkčnosti není překážkou v zabezpečení vysoké úrovně cvičení v duchu současných náročných požadavků. Účast širšího aktivu zpracovatelů v přípravné fázi téhož štábu je zárukou hlubšího proniknutí do problému, jeho všestranného osvojení a zvládnutí k dalšímu uplatnění v polní bojové přípravě štábu.

Nedocenitelnou úlohu v procesu přípravy a řízení cvičení sehrává správná volba obsahu a rozsahu teoretické i praktické přípravy účastníků ke cvičení. V tomto smyslu můžeme přípravu zaměřit např. na:

- organizaci centralizovaného průzkumu uvědomování, centralizované řízení činnosti prostředků vojska PVO a letectva při ničení vzdušných cílů ve společném prostoru bojové činnosti a při odrážení hromadných úderů vzdušné operace nepřítele;
- organizaci a praktické opatření součinnosti mezi vojskem PVO, frontovým letectvem a vojsky PVOS na operačním i taktickém stupni;
- znalost organizace, takticko-technických dat a bojových možností vzdušného nepřítele a prostředků PVO vlastních vojsk;
- prohloubení praktických znalostí v organizaci plánování společné bojové činnosti vojsk PVO pozemního vojska, frontového letectva a PVOS v operaci, boji s důrazem na plánování protivzdušné operace a řízení boje s nízkou letícími cíli a řízenými střelami s plochou dráhou letu;
- u vojsk PVO můžeme se připravit na zdokonalení činnosti a dovednosti používání protiletadlové výzbroje, radiolokační techniky a prostředků automatizovaného velení při plnění bojových úkolů s důrazem na ničení nízkou letících a malorozměrných cílů.

Rámec oblastí teoretických i praktických aspektů při přípravě cvičení je ve svém komplexu širší.

Některé postřehy z přípravy cvičení ukázaly, že podobná cvičení budou vyžadovat nové přístupy, nové formy a nové pracovní metody.

Závěrem chci zdůraznit, že vytypováním některých dílčích problémů z přípravy tohoto cvičení šlo o snahu rozšířit poznatky z náročné zpracovatelské oblasti. Vidíme, že některé vybrané aspekty cvičení nejsou zatím zcela jednoznačně uzavřeným problémem. Budou jistě podnětem do další diskuse.